

Barns erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen efter placering i familjehem

Alva Lindqvist

Examensarbete
Det sociala området
2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	19005
Författare:	Alva Lindqvist
Arbetets namn:	Barns erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen efter placering i familjehem
Handledare (Arcada):	Åsa Rosengren
Uppdragsgivare:	Raseborgs stad
<p>Sammandrag: Arbetet handlar om placering av barn i familjehem och deras kontakt med ursprungsfamiljen. Det är ett beställningsarbete av Raseborgs stad och ingår i det riksomfattande projektet LAPE (Program för utveckling av barn- och familjetjänster). LAPE är ett program som ska utveckla barn- och familjetjänsterna i Finland till att i högre grad utgå från barns och familjers behov och åsikter. Syftet med det här arbetet är att bidra till en större förståelse för hur barn som placerats i vård utom hemmet upplever att kontakten till ursprungsfamiljen är. Frågeställningen lyder: vad har barn som blivit placerade i familjehem för erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen? I den tidigare forskningen kring kontakten mellan barn och ursprungsfamilj är det främst socialarbetares, föräldrars eller andra vuxnas perspektiv som tas upp, barns och ungdomars subjektiva upplevelser av kontakt med ursprungsfamiljen lyfts inte fram i lika stor utsträckning. Därför avgränsas valet av artiklar i det här arbetet till att endast inkludera artiklar där barn och ungdomar i åldersspannet 8–17 år uttalar sig. Metoden för studien är en allmän litteraturstudie där materialet består av elva vetenskapliga artiklar som analyseras med hjälp av innehållsanalys. Arbetet baserar sig på socialpedagogisk teori med fokus på delaktighet och relationer. Resultatet visar på att barn och ungdomar har väldigt olika erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen. Således går det inte att förstå barn och ungdomar som placerats i familjehem som en homogen grupp, utan varje barns behov och önskan kring kontakten med ursprungsfamiljen måste tas i beaktande av både familjehemsföräldrar och socialarbetare. Genom att både i och utanför hemmet skapa ett öppet klimat där barn och ungdomar upplever att de fritt kan uttrycka sig och sina känslor främjar vi även barnets chans till delaktighet och självbestämmanderätt.</p>	
Nyckelord:	familjehem, barn, kontakt, ursprungsfamilj, vård utom hemmet
Sidantal:	47
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	19.11.2018

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	19005
Author:	Alva Lindqvist
Title:	Children's experiences of contact with the family of origin after placement in foster care
Supervisor (Arcada):	Åsa Rosengren
Commissioned by:	The City of Raseborg
<p>Abstract: The thesis addresses children that have been placed in foster care and their contact with the families of origin. It's commissioned by the city of Raasepori that is part of the nationwide project LAPE (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma). LAPE is a program aiming to develop children's and family services in Finland to better relate to the needs and opinions of children and families. The aim of this study is to contribute to a greater understanding of how children placed in care experience contact with the family of origin. The research question is: What experiences do children who have been placed in foster care have regarding contact with the family of origin? The previous research regarding contact between children and the family of origin primarily addresses the perspective of social workers, parents or other adults, children's and adolescents' subjective experiences of contact with the family of origin are not highlighted to the same extent. Therefore, the selection of articles in this thesis is limited to include only articles in which children and adolescents in the age range 8–17 years express themselves. The method of the study is a general literature study where the data consists of eleven scientific articles analysed using content analysis. The thesis is based on social pedagogical theory, focusing on participation and relationships. The result shows that children and adolescents have very different experiences of contact with the family of origin. Therefore, it is impossible to understand children and adolescents placed in foster care as a homogeneous group, the needs of each child and the desire for contact with the family of origin must be taken into consideration by both foster parents and social workers. By creating an open climate both in and outside the home where children and adolescents feel free to express themselves and their feelings, we also promote the child's chance of participation and self-determination.</p>	
Keywords:	foster care, contact, children, family of origin
Number of pages:	47
Language:	Swedish
Date of acceptance:	19.11.2018

INNEHÅLL

1	Inledning	6
2	Bakgrund	7
2.1	Raseborg och LAPE	7
2.2	Barnskyddet	8
2.3	Familjevård	9
2.4	Centrala begrepp	11
2.5	Tidigare forskning	13
3	Syfte och frågeställningar	14
3.1	Avgränsning	14
3.2	Arbetslivsrelevans	15
4	Teoretisk referensram	15
4.1	Socialpedagogiskt förhållningssätt	16
4.2	Delaktighet	17
4.3	Relationer	17
5	Metodik och arbetsprocess	18
5.1	Allmän litteraturstudie	19
5.2	Datainsamling	19
5.3	Inklusions- och exklusionskriterier	20
5.4	Innehållsanalys	20
5.5	Etiska aspekter	21
6	Resultat	22
6.1	Barns delaktighet	22
6.2	Föräldrars bemötande	23
6.3	Syskon och den närstående familjen	25
6.4	Barn som inte vill eller behöver kontakt	26
6.5	Sammanfattning	27
7	Analys av resultat	28
7.1	Barns delaktighet inom familjevården	29
7.2	Relationer och dess betydelse för barn i familjehem	30
8	Diskussion	31
8.1	Resultatdiskussion	31

8.2	Metoddiskussion.....	32
8.3	Förslag till vidare forskning.....	33
8.4	Konklusion.....	34
9	Källor	35

Bilaga 1. Litteratursökning

Bilaga 2. Presentation av inkluderande artiklar

Bilaga 3. Presentation av exkluderade artiklar

1 INLEDNING

Kunskap om barn som placerats i vård utom hemmet och kontakt med ursprungsfamiljen utvecklas allt mera idag. Majoriteten av forskningen har pekat på att barn gynnas av kontakt med ursprungsfamiljen och att kontakt bör uppmuntras. Men det finns även en del som framhåller kontaktens negativa effekter på barn som placerats utom hemmet. Den här forskningen visar på hur komplex och kluven kontakten kan vara för barn och deras ursprungsfamiljer. Men det som är viktigt att poängtera, som också ligger till grund för det här arbetet, är att en väldigt stor del av den tidigare forskningen är baserad bara på socialarbetares, föräldrars och familjehemsföräldrars uppfattningar och utlåtanden. (Höjer m.fl. 2012 s. 216–218)

Allt för ofta utesluts barnets åsikter och mening både i teori och praktik. Därför vill jag med det här arbetet lyfta fram barnets perspektiv i barnskyddet och familjevården. Jag kommer att sammanställa tidigare forskning om barns erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen i en litteraturstudie. Genom att ta fasta på barns åsikter och uttalanden hoppas jag kunna ge en genuin bild av barns upplevelser samt kunskap som både socialarbetare och andra vuxna kan tillämpa i arbetet med barn och ungdomar placerade i vård utom hemmet.

Jag har även av egen erfarenhet fått upp ett intresse för det här ämnet. Jag tycker att det är viktigt att forska kring och i det praktiska sociala arbetet utgå från brukarens perspektiv. Det här arbetet är även relevant för dagens socialvård då Finlands barn- och familjetjänster just nu håller på att utvecklas i ett riksomfattande projekt; LAPE (Program för utveckling av barn- och familjetjänster) där brukarperspektivet är en högprioritering. (Social- och hälsovårdsministeriet 2016)

2 BAKGRUND

I det här kapitlet har jag tagit upp relevant kunskap som tangerar min frågeställning och mitt undersökningsområde, d.v.s. barnskyddet, familjevård och tidigare forskning. Jag har även klargjort några begrepp som ”ursprungsfamilj” och “kontakt” och vad som menas med dem i det här sammanhanget. Eftersom det här är ett beställningsarbete till Raseborgs stad som ingår i den riksomfattande LAPE-reformen i Finland har jag först kort redogjort för hur barnskyddet fungerar i Raseborg samt LAPE:s betydelse för barnskyddet i Finland.

2.1 Raseborg och LAPE

Raseborgs social- och hälsovård är indelad i fyra områden där produktionen för socialservice står som ett självständigt område. Socialservicen i Raseborg jobbar för att främja invånarnas hälsa och välfärd genom att erbjuda ett mångsidigt serviceutbud och föra ett samarbete med tredje sektorns föreningar. Raseborgs barn- och familjetjänster omfattar bl.a. utkomststöd och service inom barnskyddet. Raseborgs barnskydds främsta uppgift är att trygga barnets välmående och harmoniska utveckling samt stärka familjens resurser. Socialarbetarna inom barnskyddet strävar efter ett gott samarbete med familjerna och deras nätverk men även med andra nödvändiga instanser, t.ex. daghem och skolor. Via den öppna vården kan familjerna få stöd och hjälp på olika sätt, bl.a. handledning, rådgivning eller ekonomiskt stöd. (Raseborgs stad 2018)

Raseborg ingår även i LAPE som är ett långsiktigt reformerande program, baserat på de mänskliga rättigheterna och speciellt barnkonventionen i Finland. Programmet är till för att utveckla barn- och familjetjänsterna, fokus flyttas från reparerande till förebyggande familjearbete och ska därmed sänka kostnaderna inom social- och hälsovården. Inom barnskyddet vill man med LAPE i högre grad utgå från barnets och familjernas behov och åsikter. I tidigare utredningar har det framkommit att det finns brister i servicen för barn, ungdomar och familjer. Barn och ungdomar inom barnskyddet har inte blivit hörda och familjer blir inte erbjudna det stöd de skulle behöva i tid. Dessutom upplevs servicen vara splittrad, vilket ger negativa följder och användningen av specialtjänster ökar. Därför

vill man också med det här projektet öka samarbetet mellan barnskydd och andra instanser som ett barn eller familjen medverkar i, t.ex. skolor, daghem men även samarbetet mellan kommuner eftersom en del barn placeras någon annanstans än i hemkommunen. Även specialkompetensen inom barnskyddet och tillsynen över vård utom hemmet är högprioriteringar i LAPE-projektet. (Social- och hälsovårdsministeriet 2016)

2.2 Barnskyddet

Socialvårdslagens syfte är bl.a. att främja och upprätthålla välfärd och social trygghet för alla i Finland, det innebär en omfattande service från socialvården. Den här servicen tillämpas på kommunal nivå och innebär att alla kommuner ansvarar för att säkra den sociala tryggheten för dess invånare. Socialservice innefattar en hel del tjänster som rör alla målgrupper i samhället, men jag kommer fokusera samt redogöra för barnskyddet och tjänster som rör klienter inom barnskyddet. (Socialvårdslag 1–2 §) Kommunen ska tillhandahålla stöd och service för personer och familjer som har ett behov av det. Det kan t.ex. handla om stöd i fostran av barn eller att stödja anhöriga och närstående till personer som behöver stöd. (Socialvårdslag 11 §) I arbetet med familjer ska det alltid eftersträvas att trygga hälsan och utvecklingen hos barnet eller ungdomen som behöver särskilt stöd. (Socialvårdslag 18 §) Det här gäller även i arbetet med familjer och klienter inom barnskyddet som jag närmast kommer att gå mera in på utifrån Barnskyddslagens syfte och centrala principer.

Barnskyddet finns till för att säkra barnets välfärd och rättigheter. Det gör man dels genom förebyggande arbete och i tillräckligt god tid ingripa på lägre nivå, t.ex. stöd i föräldraskapet via rådgivning, dagvård och undervisning. Också ungdomsarbete och annan social- och hälsovård är viktigt för att i ett tidigt skede upptäcka och förebygga eventuella svårigheter i familjen. (Barnskyddslag 3a§) Ett barns föräldrar eller vårdnadshavare har huvudansvaret för att upprätthålla barnets välmående samt trygga utvecklingen. Men om vårdnadshavarna inte lyckas uppfylla detta kan barnskyddet kopplas in för ytterligare åtgärder och vägledning. (Barnskyddslag 1–2§) All personal eller myndighetspersoner som jobbar med barn har en skyldighet att göra en anmälan eller hänvisa till barnskyddet om det finns misstanke om att ett barn far illa, negligeras eller att dess behov och utveckling äventyras. (Barnskyddslag 25§) Barnskyddet ansvarar även för brådskande placering,

omhändertagande av barn samt vård utom hemmet och eftervård. (Barnskyddslag 3§) I första hand ska barn och familjer erbjudas stödåtgärder inom öppenvården för att tillgodose barnets behov och upprätthålla sammanhållning i familjen. Men om barnets bästa kräver vård utom hemmet ska det ordnas med intentionen att återförening i familjen, så länge det fortfarande är barnets bästa. (Barnskyddslag 4§) Det kan också ske ett omhändertagande om en ungdom äventyrar sin hälsa och trygghet genom eget beteende eller levnadsvanor. T.ex. missbruk av berusningsmedel, självdestruktivt beteende eller kriminell livsstil. Dock kan inte dessa som enskilda faktorer stå som grund till ett omhändertagande, det handlar i så fall om ett mönster eller att ett beteende i samband med t.ex. omsorgssvikt gör att det kan bli aktuellt med ett omhändertagande. Det är viktigt att komma ihåg att ett omhändertagande oftast är den sista åtgärden som barnskyddet tar till i barnskyddsärenden och att man så långt som möjligt med hjälp av stöd inom öppenvården försöker hjälpa familjen att hantera svårigheter i familjen. (Taskinen 2007 s. 54–55)

I alla barnskyddsärenden, oavsett om det handlar om t.ex. familjearbete eller ett omhändertagande, ska barnet efter ålder och utvecklingsnivå få föra fram sin talan och åsikt. Barnet har även rätt att få information i barnskyddsärenden som gäller hen själv och i alla beslut som fattas ska alltid barnet eller den ungas önskemål och åsikter respekteras och tas i beaktande. (Barnskyddslag 5§) Enligt Barnskyddslagen har barn vid 12 års ålder med hjälp av vårdnadshavare eller annan laglig företrädare, rätt att föra sin talan i ett barnskyddsärende som gäller barnet självt. (Barnskyddslag 21§) Den socialarbetare som har hand om ett barnskyddsärende är ansvarig för att dessa behov tillgodoses och att barnets bästa är det centrala i alla beslut som tas. (Barnskyddslag 24§)

2.3 Familjevård

När en minderårig person placeras utanför hemmet finns det olika varianter av placering. Barnet eller ungdomen kan placeras i familjevård, anstaltsvård eller på något annat sätt som uppfyller barnets behov. (Barnskyddslag 49§) Barnskyddsanstalter ser inte likadana ut på alla ställen men överlag handlar det om en familjehemsliknande verksamhet som ska fungera som ett tillfälligt hem och livsmiljö för barnet. (Höjer m.fl. 2012 s. 185–189) Att placera barn i anstaltsvård är inte önskvärt och så långt som möjligt försöker man frångå den här typen av placering. Men om någon annan form av vård utom hemmet inte

med hjälp av tillräckliga stödåtgärder kan ordnas som familjevård eller att det inte finns ett annat sätt som uppfyller barnets behov kan barnet eller den unga trots allt placeras på barnskyddsanstalt. (Kuoppala & Säkkinen 2017 s. 24) Eftersom det här arbetet avgränsar sig till barn och ungdomar som blivit placerade i privata familjehem, och inte på barnskyddsanstalter, redogör jag härnäst mer utförligare för familjevård. Sedan år 2012 har det i Finland varit den här formen av vård som i första hand ska brukas gällande vård utom hemmet. (Perhehoitoliito 2017)

Familjevård innebär omvårdnad av en person som av olika skäl inte kan tas om hand av ursprungsfamiljen eller från en annan situation. Istället får personen vård och omsorg antingen i en privatfamilj, i ett professionellt familjehem eller i den vårdbehövandes hem. En utbildad familjevårdare står för vården och vårdbehövande kan t.ex. vara ungdomar, rehabiliteringsklienter inom mentalvården, personer med funktionsnedsättning, äldre eller barn inom barnskyddet, vilket är den vanligaste brukaren av familjevård samt det jag fokuserar på i det här arbetet. (Perhehoitoliito 2017) Enligt Familjevårdslagen ska målet i arbetet med familjer vara att ge familjevård under hemliknande förhållanden till den vårdbehövande enligt dennes behov samt främja personens sociala relationer och grundtrygghet. (Familjevårdslag 1§) Ett barn eller en ungdom kan tillfälligt eller för en längre tid placeras i familjevård vilket innebär att barnets eller den ungas omvårdnad och fostran inrättas i ett privathem utanför hemmet. (Barnskyddslag 3§) Höjer m.fl. (2012 s. 209–210) beskriver den här typen av vårdform som att ”vanliga” kvinnor och män väljer att bli vårdgivare till ett barn när de tar på sig uppdraget som familjevårdare. En person med adekvat utbildning, kompetens eller erfarenhet kan vara lämplig att bli godkänd som familjevårdare och får därmed gå en förberedande utbildning för att arbeta som familjevårdare. Innan familjevård inleds måste ett uppdragsavtal göras mellan familjevårdare och kommunen. I uppdragsavtalet ska de bl.a. komma överens om ersättning för kostnader som barnet är i behov av, handledning och utbildning för familjevårdaren samt ordnandet av undersökningar av välmående och hälsa. (Familjevårdslag 10§)

Inom professionell familjevård krävs det förutom tidigare nämnd kunskap och utbildning också att en av två familjevårdare har lämplig utbildning samt tillräcklig erfarenhet av att jobba med vård och fostran. (Familjevårdslag 6§) För att driva privat socialservice, t.ex.

ett professionellt familjehem där professionell familjevård ges dygnet runt, måste verksamheten få tillståndsmyndighetens tillstånd av produktion av service innan det påbörjas. (Lag om privat socialservice 7§)

Från och med 2012 är det obligatoriskt för en familj som vill ta emot barn eller ungdomar att gå den förberedande utbildningen PRIDE (Parents Resources for Information Development and Education). Utbildningen kan inledas efter att den ansvarande kommunen har gjort ett hembesök till en familj och inte några hinder görs i utlåtandet. Hinder i det här fallet kan vara ekonomisk situation, hälsotillstånd eller brottsregister. Med en socialarbetare och en erfaren familjevårdare som undervisare ska utbildningen ge teoretisk kunskap och praktisk erfarenhet. Undervisningen består av gruppträffar, hemuppgifter och övningar som deltagarna tar del av. Syftet med processen är att förbereda deltagarna på de emotionella situationer som kan uppstå för barnet och dem själva efter att placeringen skett. Genom uppgifterna ska också deltagarna öva sin förmåga att bemöta barnet efter dess individuella behov och känslor. Under processens gång utvärderar deltagaren sig själv med hjälp av utbildaren och i slutet av utbildningen gör de en gemensam bedömning av färdigheterna och familjehemsföräldraskapet. Om familjen inte godkänns till att fungera som familjehem finns det också en motivering med i den avslutande bedömningen. (Perhehoitoliito 2017)

2.4 Centrala begrepp

Ursprungsfamilj

Liksom Höjer m.fl. (2012 s. 216–217) har jag valt att använda mig av termen ursprungsfamilj i mitt arbete. Jag syftar då på de vuxna vårdnadshavare och syskon eller personer som barnet själv har sett som sin familj eller tidigare bott med. Ordet kan också ses som en direkt översättning av engelskans ‘family of origin’. Många använder i det här sammanhanget biologisk familj men jag har valt att inte göra det eftersom en familj där barnet tidigare bott inte behöver innebära en biologisk koppling. Den familj som barnet tidigare bott hos kan t.ex. bestå av en biologisk mamma som bor tillsammans med en man som inte är barnets biologiska pappa samt barn som inte är biologiskt anknutna till barnet. Med andra ord konstruerar barn och vuxna sina egna familjer och vem som ingår i dem.

(Bäck-Wiklund & Johansson 2012 s. 198–200) Jag refererar till antingen biologisk förälder eller tidigare vårdnadshavare då jag syftar på de föräldrar eller vårdnadshavare som barnet tidigare bott med. I mitt arbete inrymmer begreppet syskon alla de personer som ett barn upplever att varit en del av familjen eller anser sig ha en syskonrelation till, biologiska syskon och icke-biologiska syskon eller styvsyskon som det ibland kallas. (Bäck-Wiklund & Johansson 2012 s. 120–121)

Familjehemsföräldrar

Som tidigare nämnt kallas de personer som ordnar familjevården och har gått den förberedande utbildningen för familjevårdare. (Familjevårdslag 6§) Men eftersom familjevård kan ges till andra klienter än barn anser jag benämningen familjevårdare blir en alltför klinisk term i samband med barns placering utom hemmet. Höjer m.fl. (2012 s. 209) använder sig av termen fosterföräldrar och menar att familjehemsföräldrar är otympligt och svårt att använda. Trots det har jag valt att i mitt arbete använda begreppet familjehemsföräldrar istället då jag anser att det ger en mer lämplig bild av uppdraget med att vara familjevårdare för ett barn som blivit placerad. Tidigare har familjehem och familjehemsföräldrar benämnts som fosterhem och fosterföräldrar.

Kontakt

Med begreppet kontakt menar jag i mitt arbete kontakten mellan barnet som blivit placerat och tidigare vårdnadshavare, syskon och andra personer som barnet upplever sig vara knutet till. Kontakten kan ske på olika sätt, t.ex. möten och sammankomster mellan barn och ursprungsfamiljen eller via sociala medier och samtal i telefon. Jag har i mitt arbete inkluderat all kontakt då jag anser det är viktigt att inte utesluta någon form av kontakt som kan vara viktig för en del barn och ungdomar. T.ex. kan kommunikation via chatt eller videosamtal vara viktig för barn och ungdomar, ibland är det också det enda alternativet för kontakt. Men trots den stora framgång sociala medier och internetkommunikation haft tar det inte bort betydelsen av fysisk kontakt som människan ändå anser vara den absolut viktigaste formen av kontakt. (Giddens & Sutton 2014 s. 218–221)

2.5 Tidigare forskning

Ett barn som blivit omhändertaget och ska flyttas till ett familjehem kommer alltid från någon form av familjeförhållande som inte varit bra för barnet. Det kan handla om våld, missbruk, omsorgssvikt, psykisk ohälsa o.s.v. Barnet kan känna både lättnad och förtvivlan över att ha lämnat hemmet men det man måste komma ihåg är att det också var den enda vardag och uppsättning av rutiner som barnet visste om och är van vid. Övergången kan således bli väldigt förvirrande eller turbulent för barnet, hen träder in i en helt ny värld med vanor, regler och känslouttryck som kanske inte funnits förut. Ett barn som upplevt ett otryggt hem eller otrygga föräldrar har ibland stora svårigheter att känna tillit eller närhet till andra vuxna människor, det tar alltså tid och tålamod att bygga upp en relation och förtroende mellan barn och familjehemsförälder. Ett barn som farit illa har större chanser att utveckla koncentrationssvårigheter, svårigheter med emotionell reglering, posttraumatiska symptom, dissociation, depression med mera. Hur mycket ett barn påverkas av dess tidigare hemförhållanden ligger oftast i hur länge barnet växt upp med bristande omsorg. Ju längre tid barnet upplevt bristande omsorg desto mer ökar risken för att barnets hälsa och utveckling skadats. (Pipping 2011 s. 61–64)

Tidigare forskning har varierande resultat när det kommer till om barn som blivit placerade utom hemmet borde ha kontakt eller inte med ursprungsfamiljen. Många menar att det mestadels är positivt för barnet att försöka upprätthålla en relation till ursprungsfamiljen. Kontakten hjälper barnet att hantera anknytningssvårigheter samt komma till rätta med ambivalenta känslor kring separation. Barnet har då lättare att knyta an till andra personer, därtill ökar välbefinnandet för barnet i den nya familjen. (Sanchrico & Jablonka 2000 s. 185–186) Haight m.fl. (2003 s. 204) Framhäver också att det är speciellt viktigt att kontakten upprätthålls mellan barn och biologisk förälder om barnet placeras i väldigt ung ålder. I McWeys m.fl. (2010 s. 1342–1343) studie betonar man vikten av kontinuerlig kontakt mellan barn och förälder. De barn och ungdomar som träffar en förälder regelbundet uppvisar betydligt mindre utåtagerande beteende än de barn och ungdomar som sällan eller inte alls träffar en förälder. Författarna menar att regelbunden kontakt gynnar barn och ungdomar men att ytterst lite samt sporadisk kontakt ger mer upphov för stress och gör mer skada för barnets psykiska välmående än ingen kontakt alls. Då är det bättre om kontakten bryts helt eftersom det ger barnet ro att börja sörja och gå vidare i processen. (McWey m.fl. 2010 s. 1342–1343)

Dock finns det även en del som konstaterar att barn mera tar skada av att träffa de biologiska föräldrarna eller tidigare vårdnadshavarna. Efter möten visar barnen symptom på stress och ångest och relationen till ursprungsfamiljen försämras. (Neil m.fl. 2003 s. 412) Även i Browne & Moloneys (2002 s. 39) studie kom det fram att över hälften av barnen reagerade negativt på möten med de biologiska föräldrarna, t.ex. kunde barnen uttrycka rädsla eller bli oförmögna att prata.

Tidigare har barnets röst och åsikter inte tagits i beaktande inom den sociala barnvården och det är ungefär bara under de senaste 20 åren som begreppet barnperspektiv har etablerats. Efter stark kritik om vanvård av barn i fosterhem och institutionsvård på 1900-talet har den sociala barnvården och lagar skärpts och utvecklats. Idag ligger stort fokus på FN:s barnkonvention och barn har fått en starkare position. (Fredriksson & Kakuli 2011 s.32) Men det finns många barn som upplever att de inte blir hörda eller får frågor som rör deras liv. Socialarbetare har fått kritik för att ha pratat över huvudet på barn och inte lagt ner tid och energi på att sätta sig ner med barnet och ha tillräckligt med samtal i barnskyddsärenden. (Arbeiter & Toros 2017 s. 21)

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med det här arbetet är att bidra till en större förståelse för hur barn som placerats i vård utom hemmet upplever kontakten till ursprungsfamiljen. Med utgångspunkt ur barnets perspektiv lyder frågeställningen:

- Vad har barn som blivit placerade i familjehem för erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen?

3.1 Avgränsning

Som tidigare nämnt är familjevård en form av vård som kan gälla olika målgrupper, men i mitt arbete har jag avgränsat mig till familjevård för barn inom barnskyddet. Eftersom man i Finland idag inte har kunnat införa enbart familjevård i familjehem finns det ännu barn som inom barnskyddet placeras på någon form av institution. Men eftersom målet är att frånga institutionsvård har jag valt att avgränsa mig till barn som är placerade i

privata familjer eller med en familjevårdare. Det skulle också bli ett alltför brett område med väldigt separata situationer att redogöra för om jag tar in alla barn som placerats utanför hemmet. Eftersom jag gjort ett arbete med fokus på barnets perspektiv kräver det att de artiklar och studier jag använt också tar upp upplevelser av kontakt med ursprungsfamiljen ur ett barns synvinkel. Det här gör att jag även har avgränsat mig till lite äldre barn och ungdomar eftersom det är större möjlighet att barnen och ungdomarna kan reflektera över känslor och uttrycka egna åsikter. Målgruppen är alltså barn och ungdomar i åldern 8–17 år samt unga vuxna som placerats i familjehem som barn och delat med sig av tidigare erfarenheter.

3.2 Arbetslivsrelevans

Det här är ett beställningsarbete till Raseborgs stad där man vill utveckla barn- och familjetjänsterna. Utvecklingen ligger inom ramen för det riksomfattande projektet LAPE där målet är att tjänsterna allt mer ska utgå från barnens och familjernas behov. Jag har tänkt att det här arbetet kan användas av Raseborgs barnskydd i och med att det har fokus på barnets perspektiv och ligger därför inom ramen för LAPE och dess målsättning. Resultaten av det här arbetet kan ligga till grund för familjehem och personal inom barnskyddet som känner att de behöver stöd och vägledning i arbetet med barn och deras ursprungsfamiljer.

4 TEORETISK REFERENSRAM

I det här kapitlet har jag redogjort för min teoretiska referensram. Jag har utgått från ett socialpedagogiskt perspektiv och förhållningssätt eftersom det är ett perspektiv som tar stor hänsyn till människans individuella resurser och förutsättningar i livet. Det är ett perspektiv som speciellt tar socialt utsatta grupper i beaktande, samhället ska göra det möjligt för varje människa att känna sig som en del av samhället oavsett bakgrund, socioekonomisk status, särskilda behov eller livsstil. Madsen (2006 s. 12) beskriver det såhär: ”*Socialpedagogikens grundläggande berättigande ligger inte i antagandet om eller acceptansen av att människor lever i olika världar, utan i skapandet av betingelser så att människor kan leva på olika sätt i världen.*”

Det socialpedagogiska området har utvecklats till att stå som ett relativt självständigt begrepp, ämnesområde och praxisfält men det är mycket förankrad i psykologi, sociologi, filosofi, pedagogik och social teori. (Madsen 2006 s. 59–60) Med det menas att den används som understöd i lösningar av sociala frågor i samhället. Dessa frågor handlar om att inkludera de människor som själva inte av egen förmåga kan upprätthålla en social tillvaro och behöver därmed offentlig handledning eller avlastning för att känna sig tillfredsställd med livet. Och som Madsen beskrev görs det här på ett sätt som inte utesluter bl.a. individuella, kulturella och traditionella element som gör personen till en egen del av ett pluralistiskt samhälle. (Madsen 2006 s. 39)

Socialpedagogik kan förstås som en central utgångspunkt i socialt arbete vilket gör att den har stort inflytande på det praktiska arbetet med socialt utsatta grupper i samhället. Det här blir särskilt relevant i arbetet med barn och familjer som ibland står inför problemsituationer. Barn som blivit placerade i vård utom hemmet är en socialt utsatt grupp i samhället och därför passar det att förankra ett socialpedagogiskt perspektiv i det här arbetet. (Madsen 2006 s. 14–15) Härnäst går jag mera in på socialpedagogikens förhållningssätt och de centrala begrepp som är relevanta för det här arbetet och dess ämnesområde.

4.1 Socialpedagogiskt förhållningssätt

I arbetet med klienter är avsikten med det socialpedagogiska förhållningssättet att undvika problemfixering och istället tillhandahålla klienten redskap och stöd för att hen själv ska känna att hen kan hantera svåra situationer som livet för med sig. Pedagogiken blir alltså en viktig del i och med att den professionella skapar utrymme för och förstärker positiv inläring i arbetet med klienten. Som tidigare nämnt handlar socialpedagogiken om ett samarbete av teorier och kunskap, det gäller även i det praktiska arbetet. Målsättningen är att i ett pedagogiskt klimat tillsammans hitta praktiska lösningar som gör problem hanterliga. Men i det sociala arbetet finns det inte en särskild metod för alla fall, utan för den professionella handlar det om att kunna anpassa sitt förhållningssätt, sina resurser och sin kunskap för att komma fram till ett ömsesidigt arbetssätt som fungerar för alla parter. Här är delaktighet och relationer centrala faktorer, vilka jag härnäst kommer att gå mera in på. (Cederlund & Berglund 2017 s. 73–78)

4.2 Delaktighet

Det finns flera sätt att förklara och definiera begreppet delaktighet inom socialpedagogiken. Jag har här tagit upp på lite olika definitioner samt vilket sätt delaktighet tangerar mitt ämne. Molin (2008 s. 24–27) tar upp delaktighet som en kontrast till utanförskap. Han menar att delaktighet är starkt förknippat med lösningar till exklusion och utsatta grupper i samhället. Det är en grundläggande komponent i välfärdssamhället idag. Eriksson m.fl. (2013 s.145–146) beskriver kort begreppet delaktighet som 'social gemenskap'. Delaktighet kan t.ex. vara att människan i en grupp är aktiv efter eget engagemang eller att hen tillsammans med andra i gruppen tar ett gemensamt ansvar. Dock är det individen själv som avgör graden av delaktighet, om inte en person upplever sig vara delaktig i något socialt sammanhang kan inte någon annan påstå att personen är det.

I den praktiska socialpedagogiken handlar delaktighet om att tillsammans med individen hitta sätt som stärker individens upplevelse av delaktighet i olika sociala sammanhang. Målet är att individen själv upplever att hen kan delta och påverka en grupp eller system efter eget behov. (Eriksson 2013 s. 145-148) Det handlar alltså om att möjliggöra verkligt inflytande för individen, t.ex. tar Rasmusson (2006 s. 22-23) upp barns delaktighet och menar att då barnet upplever att det har inflytande samt rätten att påverka en process eller grupp genom åsikter och önskemål kan man konstatera att det finns en form av delaktighet. Det här betonar även Madsen (2006 s. 200) som tar upp att barn lär sig från det de har möjlighet att delta i. Om de inte deltar i vissa sociala sammanhang fråntas de även möjligheten att lära sig sådant som är förknippat med att med att lära sig i bestämda sociala situationer, t.ex. normer och sociala kompetenser.

Upplevelsen av delaktighet har mycket att göra med interaktion och hur människor runt en person förhåller sig gentemot denne. (Cederlund & Berglund 2017 s. 169) Därför har jag härnäst redogjort för relationer och dess betydelse inom socialpedagogiken.

4.3 Relationer

Mänskliga relationer är en grundläggande faktor för människans förståelse av helhet, sammanhang och mening med livet. Genom sociala erfarenheter tillsammans med andra

kan människan skapa en verklighet som ger mening. En relation är ömsesidig vilket innebär att människor påverkar varandra och en dynamik uppstår, det är människorna själva som konstruerar och avgör vad som ingår i en relation. (Storø 2013 s. 80) Relationer och sociala nätverk är viktiga aspekter i socialpedagogiken, Blomdahl-Frej (1998 s. 21–25) kallar det i det praktiska arbetet för att ha ett relationistiskt socialpedagogiskt förhållningssätt. Relationer sker i vardagsmiljöer och därför måste också den relationistiska socialpedagogiken förstås som en teori som äger rum i hemmet eller vardagen. Blomdahl-Frej förklarar det kort som *”en möjlig teoretisk referensram till det som redan existerar i praktiken, att sätta ord på en sorts tyst socialpedagogik”*. (Blomdahl-Frej & Eriksson 1998 s. 22)

Människan ingår i komplexa sociala system och problematik i socialt arbete utgår ofta från att alla delar i dessa system har en växelverkan och påverkar varandra, d.v.s. om en del förändras påverkar det andra personer i samma sociala sammanhang. Det här betyder att det praktiska socialpedagogiska arbetet behöver ha stor fokus på samspelssituationer och att den professionella förstår hur växelverkan i en relation fungerar. (Eriksson & Markström 2000 s. 137–140) Syftet med att arbeta enligt relationistiskt socialpedagogik är att hjälpa individen att bevara, utveckla och förändra eller skapa strategier för olika livssituationer. (Blomdahl-Frej & Eriksson 1998 s. 21–25) T.ex. kan relationsskapande ses som en metod för att lära barn och ungdomar att relatera till andra människor, se sin plats i samhället, utveckla sin identitet och fungera socialt i olika sammanhang. Personen får på så sätt utveckla sig som människa och inte bara inta olika roller. (Blomdahl-Frej & Eriksson 1998 s. 21–25) Den vuxnas roll är väldigt viktig här i och med att den vuxna introducerar relationer för barnet genom sin interaktion med andra människor. Efter att barnet introducerats till sociala sammanhang kan det senare på egen hand engagera och avgränsa sig i olika sociala situationer. (Hafsstad & Øvreeide 2013 s. 74–76)

5 METODIK OCH ARBETSPROCESS

Jag har valt att göra en allmän litteraturstudie för att få en djupare förståelse kring ämnet. En litteraturstudie lämpar sig även bäst i mitt fall då jag började skriva mitt examensarbete under ett utbyte och hade inte resurser att undersöka något på fältet. Ämnet jag har valt kan även vara svårt att undersöka i praktiken i och med att det gäller personer och familjer

som är eller har varit klienter inom barnskyddet. Jag har alltså sammanställt ett arbete på basis av tidigare forskning och litteratur.

5.1 Allmän litteraturstudie

Det finns olika definitioner och termer för att beskriva en litteraturstudie. En allmän litteraturstudie, eller litteraturöversikt som det också kallas, innebär ett arbete där författaren sammanställer kunskap inom ett visst område. Avsikten med en allmän litteraturstudie kan vara att ta fram underlag och motivation för att göra en empirisk studie som bygger på det tidigare arbetet. För att göra den här typen av studie analyserar författaren utvalda vetenskapliga artiklar för att få en överblick och generell kunskapsöversikt inom det valda ämnesområdet. (Forsberg & Wengström 2013 s. 25–26) En allmän litteraturstudie är inte lika omfattande som en systematisk litteraturstudie i och med att den inte kräver en lika fördjupad analys. Därför finns det också en del kritik riktad mot den här typen av studie, t.ex. att författaren bara har tillgång till en begränsad databas och litteratur, därmed begränsas även arbetet i viss mån. Det finns också risk för ett selektivt urval och att författaren väljer studier som förstärker det personliga ställningstagandet. (Friberg 2012 s. 133–134)

5.2 Datainsamling

Data från tidigare forskning som jag använt har jag sökt efter i olika databaser, främst EBSCO (Academic Search Elite) men också Science Direct och SAGE. Sökningen har skett i Arcadas utrymmen under vår- och höstterminen 2018. Mitt val av sökord har skett utgående från mitt syfte, min frågeställning samt mina inklusions- och exklusionskriterier som jag härnäst kommer att gå mera in på. Jag använde mig enbart av engelska sökord då databaserna krävde det. Exempel på sökord är 'children's perspectives', 'children in care' och 'family contact'.

Litteratursökningsökningen gick till så att jag först sökte brett och testade mig fram med olika sökord. När jag fått en översikt på vilken typ av forskning det fanns inom mitt område började jag välja ut artiklar och läsa abstrakt. Därefter kunde jag sälla bort artiklar som t.ex. inte gick inom ramen för min avgränsning och fick därmed ett urval av studier

att jobba vidare med. Bearbetningen samt analysen går jag senare in på i det här kapitlet. (Höst m.fl. 2006 s. 67–68) Bilaga 1 visar min litteratursökning med sökord, databas, antal träffar etc. De exkluderade artiklarna samt orsak till exkludering kan ses i bilaga 2.

5.3 Inklusions- och exklusionskriterier

För att mitt arbete ska hålla en standard som gäller i dagens läge har jag gjort en avgränsning där jag exkluderat artiklar skrivna före 2008. Mitt ämne är även aktuellt idag inom social- och hälsovården i Finland, därför är det också viktigt att jag baserar mitt arbete på relevant fakta. Jag har valt att använda artiklar som har engelska som språk då databaserna jag använde krävde engelska sökord. Jag har inte konkret begränsat mig geografiskt men ändå lagt större vikt på artiklar skrivna i nordiskt sammanhang. När det gäller barns uttalanden har jag ansett att det är viktigt att utgå från ett internationellt perspektiv och därför inte avgränsat mig desto mera geografiskt.

Slutligen har jag begränsat mig till artiklar som berört ämnet jag skriver om, alltså barn som blivit placerade i vård utom hemmet, men inte barn och ungdomar som blivit placerade i anstaltsvård. Eftersom mitt arbete ska ta fram barnets röst och åsikt har jag fokuserat på artiklar där barn och unga vuxna har fått göra uttalanden samt de artiklar där det uttryckligen kommit fram vad barnen och ungdomarna har önskat.

5.4 Innehållsanalys

Jag har gjort en innehållsanalys vilket innebär att jag läst och analyserat vetenskaplig forskning och därefter tagit fasta på centrala teman som varit relevanta för mitt arbete. Genom att identifiera olika teman får jag en mer övergripande bild av ämnet och kan lättare presentera och redogöra för dem i resultatet. Härnäst har jag redogjort för min analys mera i detalj

Jag har utgått från Fribergs (2012 s. 140–141) modell för att analysera studier. Den första fasen handlar om att noggrant läsa igenom all inhämtad forskning, på så sätt får författaren en förståelse över helheten. Därefter sammanfattas enskild studie för att skribenten lättare ska kunna få stöd i det fortsatta arbetet. Att ha en sammanfattning av studierna ger

också en validering så att skribenten kan kontrollera att allt som tagits fasta på är relevant och har dokumenterats. Till näst identifierar författaren likheter och skillnader mellan studierna. Friberg lyfter fram olika punkter att jämföra likheter och/eller skillnader i, bl.a. studiernas metodologiska tillvägagångssätt, syften och teoretiska utgångspunkter. Jag har i det här arbetet gjort en sammanställning av alla inkluderade studier i en tabell som kan ses i bilaga 2. Där har jag utgått från Fribergs förslag och tagit fasta på studiernas metod, syfte och resultat samt författare, publiceringsår och tidskrift. I det tredje och sista steget sorteras materialet utifrån de likheter och skillnader som kom fram tidigare. Kvalitativa studier presenteras i regel som teman eller kategorier medan kvantitativa studier presenteras utifrån statistiska beräkningar. De likheter som skribenten identifierat fördelas nu under lämpliga rubriker, således bildas huvudsakliga teman för resultatet. Under dessa teman hänvisar författaren till diverse forskning och kan även här ytterligare kategorisera större teman i mindre underkategorier. (Friberg 2012 s. 140–141)

5.5 Etiska aspekter

I och med att jag har använt mig mycket av annan forskning och vetenskapliga artiklar är det viktigt att ta hänsyn till skribenterna och deras arbeten. Därför har jag strävat efter att i mitt arbete återge data så korrekt som möjligt samt presentera det jag kommit fram till utan att använda uppgifter från forskning ur sitt sammanhang. Genom en noggrann källhänvisning har jag strävat efter att all information jag delat finns lättåtkomlig för läsaren. Att förfälska information eller presentera missvisande forskning är högst oetiskt. (Jacobson 2012 s. 37–38) Jag har även följt Arcadas etiska riktlinjer för god vetenskaplig praxis genom att jag t.ex. genomfört mitt arbete enligt de krav som min valda vetenskapliga metod förutsätter. Ett krav var också att jag följer de etiska principer gällande mitt yrkesområde, d.v.s. det sociala området. Sammanfattningsvis är det personen som gör en undersökning ansvar att respektera människors identitet. Det är mycket viktigt att bara använda sådant material som man fått godkännande till samt respektera andra forskares arbeten. (Arcada 2017)

6 RESULTAT

I det här kapitlet har jag presenterat de resultat jag kommit fram till. Utifrån de elva utvalda artiklarna har jag delat in resultaten i fyra teman för att få en mer helhetlig bild. Härnäst har jag redogjort för alla teman; barns delaktighet, föräldrars bemötande, syskon och den närstående familjen samt barn som inte vill eller behöver kontakt med ursprungsfamiljen.

6.1 Barns delaktighet

Utmärkande för de flesta artiklar i mitt arbete är att barn och ungdomar ofta upplever att de inte har blivit inkluderade i arrangemanget av möten med ursprungsfamiljen. Det är också den här typen av delaktighet som barnen uttryckt att är allra viktigast; att få bestämma själva när, hur och om de ska upprätthålla en kontakt eller relation med ursprungsfamiljen. Ingen vill bli tvingad till kontakt med biologiska föräldrar eller tidigare vårdnadshavare och de som inte är tillåtna att träffa viktiga personer i den ursprungliga familjen upplever stor sorg. Så här beskriver en 17-åring det: *“Be really careful not to push kids too much and listen to them more. Not so much listen to the parents as much because it’s more important for the kid to be happy than the parents - sometimes it’s got to be for the best.”*. (Kiraly & Humphreys 2013 s. 323–324)

Ungdomar har berättat att för att ett möte med föräldrarna eller tidigare vårdnadshavare ska kännas lyckat och relationen hållas positiv behöver det ske i en trygg miljö där den unga upplever att hen har haft kontroll över arrangerandet samt under besöket. Det är viktigt att barn får välja vem som närvarar och om det behöver finnas en annan person tillgänglig till direkt eller indirekt stöd. T.ex. vill en del barn gärna träffa sin mamma men bara under vissa förhållanden och gärna i sällskap av någon annan viktig person. (Kiraly & Humphreys 2013 s. 321–325) Ungdomar i Greenhows m.fl. studie (2016 s. 378–379) tar upp ett exempel på när de inte haft kontroll över kontakten och då upplevt den som negativ. Det handlar i det här fallet om kontakt via sociala medier. När föräldrar eller andra medlemmar ur ursprungsfamiljen som inte tidigare varit i kontakt med barnet plötsligt tar direkt kontakt utan förvarning kan det leda till omvälvande känslor och psykisk

påfrestning för barnet eller ungdomen. Författaren menar att barnen känslomässigt kanske inte är redo för direkt kontakt med personer från en komplicerad uppväxt.

Dessutom upplever många barn att de inte får tillräckligt med information om ursprungsfamiljen samt vilka rättigheter de har angående kontakt och möten med dem. (Mitchell & Kuczynski 2009 s. 440) T.ex. visas det i Neils studie (2012 s. 413) att trots att majoriteten av familjehemmen har någon form av kontakt med ursprungsfamiljen är det närmare tre fjärdedelar av barnen som har väldigt lite information om de biologiska föräldrarna eller tidigare vårdnadshavare och de uttrycker dessutom en oro över att de vet så lite om dem. Barn oroar sig för de tidigare vårdnadshavarna och vill ha information om dem, även om barn inte önskar att bli återförenade med sin ursprungsfamilj är fortfarande uppgifter och möjligheten till kontakt med dem väldigt viktig.

6.2 Föräldrars bemötande

De flesta barn och ungdomar som placerats utom hemmet anser att ursprungsfamiljen är väldigt viktig för dem. I Aldgates studie (2009 s. 58) bekräftar tre fjärdedelar av barnen som träffar sin mamma ibland att de önskar ännu mera kontakt. Kontakt med ursprungsfamiljen kan ge barnen och ungdomarna bekräftelse och acceptans att de kan vara medlem i två olika familjer. En del upplever dessutom att kontakt med ursprungsfamiljen får dem att känna sig mer trygga i sina familjehem. (Boyle 2015 s. 28)

Men på samma gång som de biologiska föräldrarna eller tidigare vårdnadshavarna betyder mycket för barnen upplever många att de inte blir mötta med samma omtanke av sina föräldrar. (Hedin 2014 s. 170–172) Relationen mellan barn och tidigare vårdnadshavare kan vara väldigt komplex och ambivalent, det behöver dock inte betyda att barnet inte älskar sina föräldrar. Kärleken till föräldern kommer med mycket blandade känslor, t.ex. uttrycker ett barn i 11 års ålder det såhär: *“I thought when I first went into foster care that I wouldn't be able to see my parents ever again... Even though my parents didn't do right, they weren't being right with me... it doesn't mean I don't like them. But, like, it kinda feels like prison if you didn't get to see them”*. (Mitchell & Kuczynski 2009 s. 440)

I Salas-Martínez m.fl. (2016 s. 480-481) studie upplever majoriteten av deltagarna möten med de biologiska föräldrarna som goda och ser gärna att de skulle ha mera kontakt, d.v.s. flera tillfällen att träffas. Dock är det bara hälften av barnen i studien som faktiskt träffar sina biologiska föräldrar, av resterande barn med föräldrar sker ingen kontakt eller så blir de inbokade träffarna inställda. Det sistnämnda verkar vara en uppreppande trend i den här typen av forskning. Man försöker upprätthålla kontakten mellan barn och biologiska föräldrar men av olika anledningar genomförs inte de bestämda träffarna och kontakten blir oregelbunden samt oförutsägbar. Det här upplevs som väldigt påfrestande av många barn och ungdomar. Antingen vet inte barnet eller ungdomen när och om de ska träffa föräldrarna igen eller så har de väldigt lite information om föräldrarna. (Hedin 2014 s. 170–172)

Kontakten med ursprungsfamiljen är alltså viktig, men för många skiljer det sig på olika personer i familjen. T.ex. vill barnen i Kiraly & Humphreys (2013 s. 319–323) studie träffa sina mödrar men gällande barnens pappor kommenterar barnen inte så mycket kring dem, papporna är inte närvarande överhuvudtaget eller så förväntar sig barnen inte någonting från dem. Väldigt få uttrycker att pappa har betydelse för dem eftersom de anser att de inte kan förlita sig på honom. Tvärtom upplever barn och ungdomar i Burgess m.fl. (2010 s. 301–303) studie mer positiv kontakt med sin pappa än med sin mamma. Barnen menar att deras pappor åtminstone försöker anstränga sig att bli av med t.ex. ett missbruk eller vara mer närvarande.

Men de flesta forskningar har speciellt en faktor gemensamt. Barn och ungdomar sliter med obesvarade varma känslor gentemot de biologiska föräldrarna eller tidigare vårdnadshavare. Det finns ett stort missnöje gentemot föräldrar som inte kan fullfölja möten, barn och ungdomar känner sig ofta besvikna och åsidosatta av föräldrarna. (Burgess m.fl. 2010 s. 301–303) Sand m.fl. (2009 s. 34-35) kunde i sin studie konstatera att den vanligaste kommentaren från barnen är att föräldrar lovar att ringa eller komma på besök men inte lyckas förverkliga löftet. I två studier berättar ungdomar att de var tvungna att bryta kontakten till en förälder på grund av för mycket negativa känslomässiga reaktioner det gav dem. (Kiraly & Humphreys 2013 s. 321–323) (Burgess m.fl. 2010 s. 300-303)

6.3 Syskon och den närstående familjen

Det finns det mycket variation i relationen till ursprungsfamiljen och dess olika medlemmar, men en gemensam faktor i flera studier är att andra personer än de biologiska föräldrarna är väldigt viktiga för barn och ungdomar, i en del fall är kontakten till dem viktigare än kontakten till de biologiska föräldrarna eller tidigare vårdnadshavarna. (Burgess m.fl. 2010 s. 301–303) T.ex. kan barn känna sig trygga med och må bra av att tillbringa tid med syskon och far- och morföräldrar men däremot uppleva motsatta känslor till de egna föräldrarna. (Boyle 2015 s. 28) Barn och ungdomar har gjort uttalanden om att kusiner samt far- och morföräldrar kan spela en väldigt viktig roll i deras liv. Dock anses relationen till syskon vara absolut viktigast. En del barn beskriver t.o.m. syskonrelationen som det mest betydelsefulla de har. (Király & Humphreys 2013 s. 320–321)

Boyle menar att god kontakt till syskon kunde kompensera samt vara en stor skyddsfaktor till att barn saknade en trygg anknytning till föräldrarna. Även annan släkt samt far- och morföräldrar har liknande effekt. (Boyle 2015 s. 28) Barn vill alltså ha mera kontakt med andra viktiga personer från ursprungsfamiljen; syskon, far- och morföräldrar, kusiner samt mostrar, farbröder etc. Dock upplever många att de inte får sin önskan uppfylld. (Hedin 2014 s. 170-171)

I en annan studie berättar över hälften av de barn och ungdomar som ingick i studien att de skulle vilja ha mera kontakt med sina syskon. Mer än en tredjedel av barnen träffar sina syskon väldigt sällan och ungefär 10 % träffar inte sina syskon alls. Barnen betonar också här skillnaden av behov till kontakt med olika familjemedlemmar, kontakten till föräldrarna anses vara mera komplex och osäker. Av de barn som träffar sina föräldrar väldigt sällan är ändå majoriteten nöjda med den sparsamma kontakten men när barnen har mer begränsad kontakt med syskon är däremot en stor del (70 %) missnöjda. Det kommer även fram att det inte finns något som tyder på att de barn som varit placerade en längre tid skulle ha ett mindre intresse av kontakt med syskon. Ju mer sällan ett barn eller ungdom träffar syskon desto mera kontakt önskar de. (Lundström & Sallnäs 2012 s. 399–400)

6.4 Barn som inte vill eller behöver kontakt

De flesta vill ha någon form av kontakt i något skede och önskar även mera kontakt med biologiska föräldrar eller tidigare vårdnadshavare, men det finns också en liten grupp barn och ungdomar som inte vill ha kontakt alls med dem. Som tidigare nämnt är orsakerna väldigt individuella men jag diskuterar här vidare några motiveringar till varför barn och ungdomar inte vill ha kontakt med ursprungsfamiljen.

En del vill inte ha kontakt med sina biologiska föräldrar eftersom de inte heller haft någon kontakt med föräldrarna tidigare. T.ex. har de varit placerade utom hemmet sedan födsel och har således ingen anknytning till de biologiska föräldrarna. De kommer inte ihåg någon annan familj eller föräldrar och ser därför inte något annorlunda i att vara där. (Neil 2012 s. 411–413) Det förekommer oftare i barns liv att mamman finns mera närvarande än pappan, vilket kan leda till att barnet eller ungdomen inte har någon bild eller minne av pappa. (Aldgate 2009 s. 58) Barn och ungdomar som blivit placerade i tidig ålder menar att de inte upplever att de har en annan familj än den de har vuxit upp i. Många barn och ungdomar identifierar inte sina biologiska föräldrar som nära familjemedlemmar. (Burgess m.fl. 2010) Även Boyle (2015 s. 29–31) konstaterar att barn som blivit placerade utom hemmet i tidig ålder kan hantera kontakt med ursprungsfamiljen bättre eftersom de inte har utvecklat en anknytning till de biologiska föräldrarna på samma sätt som barn som blivit placerade i äldre ålder.

Barn och ungdomar som kommer ihåg att de blivit negligerade eller illa behandlade av sina föräldrar vill ibland inte ha någon kontakt alls med dem på grund av de dåliga minnena. (Aldgate 2009 s. 58) Barn som blivit placerade i lite äldre ålder kan uttrycka blandade känslor med att tillhöra en "ny familj". De här barnen har ofta något minne av att bo med sin ursprungsfamilj och menar att minnet av dåliga uppväxtförhållanden och en osäker anknytning till de tidigare vårdnadshavarna kan ge känslor av att bli sviken och avvissad. Författaren menar att i äldre ålder har barnen mera förståelse om vad ett familjehem är och reflekterar desto mera över familjeband och relationer. (Neil 2012 s. 411–413) Det kan också hända att ett barn eller ungdom först vill ha kontakt men ändrar sig sedan på grund av dåliga erfarenheter. T.ex. berättar en ungdom att besöken med mamma blev

såpass smärtsamma och ledde till så mycket ångestkänslor, sorg och frustration att ungdomen valde att bryta all kontakt med modern trots att det upplevdes som väldigt svårt och konfliktfyllt. (Kiraly & Humphreys 2013 s. 321–323)

En del barn och ungdomar vill ha väldigt lite information, t.ex. bara ett namn på en förälder eller släkting som inte varit närvarande under barnets liv. (Aldgate 2009 s. 58) Det handlar då i vissa fall bara om att barnet eller den unga vill få konkret information om sitt ursprung. (Burgess m.fl. 2010) (Neil 2012)

6.5 Sammanfattning

Det mest återkommande genom alla artiklar är de ytterst individuella behov och erfarenheter som barn har i och med en placering i familjehem och kontakten till ursprungsfamiljen. Det här genomsyrar hela mitt arbete samt resultatet. Det kommer tydligt fram att det inte finns en eller två sidor att se på om barn och ungdomar vill ha kontakt eller inte med ursprungsfamiljen. Därför valde jag också att dela in resultatet i bredare teman och inte snäva ”kontakt” eller ”inte kontakt” eftersom det inte speglar barnens verkliga och komplexa erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen. För att sammanfatta resultatets fyra teman och vad som ingår under dem har jag förtydligat det i en figur här nedan.

Barns delaktighet

- Inklusion i arrangemanget av möten
- Inverkan på beslut
- Upplevelse av kontroll
- Informationsutbyte

Föräldrars bemötande

- Komplex och ambivalent relation till föräldrarna
- Oregelbunden och oförutsägbar kontakt
- Föräldrar som inte fullföljer möten
- Psykisk påfrestning

Syskon och den närstående familjen

- Ibland viktigare än kontakten till föräldrarna
- Syskonrelationer har stor betydelse
- Kan kompensera andra bristande relationer

Barn som inte vill eller behöver kontakt

- Kontakten har aldrig funnits
- Upplevelsen av familj och vem som tillhör den
- Dåliga minnen av negligering eller illa behandling

Figur 1. Sammanfattning av resultat

7 ANALYS AV RESULTAT

I det här kapitlet tolkas resultatet och sätts in i ett större sammanhang. Genom att placera resultatet i ett större sammanhang kan också ett fenomen lättare förstås i praktiken samt vilka följder det har. (Jacobsen 2012 s. 278–279) Det här har jag gjort genom att koppla

resultatet till den teoretiska referensramen och diskutera begrepp som delaktighet och relationer i samband med de olika teman jag sammanställt i resultatet.

7.1 Barns delaktighet inom familjevården

Som det kom fram i resultatet vill de flesta ha någon form av kontakt med ursprungsfamiljen, speciellt syskon. Men av olika anledningar är det tyvärr en stor del som inte får den kontakt de skulle vilja ha. Det är många barn och ungdomar som upplever sig vara oinformerade samt i ett tillstånd där de inte har kontroll över kontakten och ordnandet av den. Ungdomar uttrycker att de varken vill bli tvingade till eller förbjudna kontakt. En sådan kommentar är något att ta fasta på. Både familjehemsföräldrar och socialarbetare bör alltid fråga barnet om det vill träffa tidigare familjemedlemmar samt under vilka omständigheter.

Trots att det tydligt framgår i barnskyddslagen att barn alltid ska höras och tas i beaktande (Barnskyddslag 20§) visar resultatet i studien på att många barn och ungdomar uttrycker en stark vilja att bli mera delaktiga i frågor angående kontakt och arrangerandet av den med ursprungsfamiljen. Det här kan förstås i samband med Rasmussons (2006) uppfattning om barns delaktighet. Det räcker inte med att som vuxen ge tillåtelse åt ett barn att uttala sig eller delta. Ett barn behöver själv uppleva att hen medverkar eller tar del av gemensam information i en grupp eller process. Eller som Rasmusson själv uttrycker det: *“Det handlar således inte bara om att lyssna på barn och dokumentera deras utsagor. Att som vuxen ta reda på vad barn känner, upplever och vill måste få konsekvenser för vuxnas ställningstaganden och åtgärder med utgångspunkt i barns behov och barns bästa”* (Rasmusson 2006 s. 22) Även Madsen (2006 s. 216–218) betonar vikten av barns subjektiva deltagande och hur viktigt det är att det är den vuxnas ansvar att möjliggöra barnets deltagande genom aktiva handlingar.

Barn och ungdomar poängterar även att behovet av kontakten inte behöver se likadant hela tiden, d.v.s. barn och ungdomar vill ha möjligheten att ibland välja att träffa eller inte träffa familjemedlemmar. Det här kan kopplas till Madsen (2006 s. 204–205) som tar upp det inkluderande vardagslivet som en faktor i det socialpedagogiska arbetet med barn och ungdomar. Målet med att handla socialpedagogiskt i dessa sammanhang är att ge barn

och ungdomar möjlighet att handla och leva ett meningsfullt vardagsliv med mesta möjliga inflytande över den egna sociala tillvaron. Att kunna skicka ett meddelande till en förälder eller välja att inte träffa en släkting ibland är viktiga aspekter som sker i vardagen. Det är viktigt att den vuxna stödjer och främjar barnets initiativtagande och självständighet, så länge det utgår från barnets bästa.

7.2 Relationer och dess betydelse för barn i familjehem

Som tidigare nämnt är syftet med att arbeta enligt relationistiskt socialpedagogik att hjälpa individen att bevara utveckla och förändra eller skapa strategier för olika livssituationer. (Blomdahl-Frej & Eriksson 1998 s. 21-25) Det här kan kopplas till resultatet i och med att barn och ungdomar som inte etablerat ett trygga förväntningar i relation till andra människor kan behöva stöd och vägledning i att förändra eller skapa nya strategier för att hantera tidigare relationer men också för att i framtiden kunna forma nya trygga relationer.

Hafsstad och Øvreeide (2013 s. 76-79) tar upp situationer då ett barn blir tvunget att byta relationer, t.ex. när föräldrar inte klarar av att upprätthålla en god omsorg och barnet placeras med nya vårdnadshavare. Som det kom fram i resultatet är det väldigt många barn som upplevt den här typen av avbrott i relationer till speciellt föräldrar. Ungdomar uttrycker att de inte ville bo med sina föräldrar men de ville fortfarande ha stöd i sina känslor gentemot föräldrarna då det kan upplevas som väldigt komplicerat att känna lättnad över att inte bo kvar med föräldrarna men på samma gång sakna dem. Hafsstad och Øvreeide kallar det här för aktiverbara relationer och betonar betydelsen av att de vuxna kan hantera adekvat i dessa situationer. De vuxna behöver vara uppmärksamma på barnets tidigare relationer som är av betydelse och bevara dem i den mån som gör inte skadar barnet. Det behöver inte alltid handla om fysisk kontakt, i huvudsak är det öppenhet och att återge en realistisk bild av relationerna till barnet. Det är alltså både berättelser och det eventuella umgänget som behöver tryggas för att barnet så långt som möjligt inte ska uppleva en lojalitetskonflikt. (Hafsstad & Øvreeide 2013 s. 81-85)

I resultatet kom det fram hur viktiga syskonrelationer är. Boyle (2015 s. 28) menar att relationer till syskon och även till andra viktiga personer som far- och morföräldrar eller

kusiner kan vara kompenserande för brister i andra relationer t.ex. föräldrar. Det här överensstämmer med Hafstad och Øvreeide (2013 s. 81-85) som tar upp kompenserade relationer. De menar att det är nödvändigt för barn som placerats utom hemmet att ha en relation som kompenserar för omsorgsbristen. Ansvar för omsorgen gäller i första hand andra vuxna och nya vårdnadshavare. Syskon utgör de viktiga personer som kan kompensera för känslan av tillhörighet och brister i andra relationer som hör till ursprungsfamiljen. Syskon har ofta upplevt försummelse eller omsorgsbrist tillsammans och delar ofta känslor som andra vuxna inte alltid kan relatera till lika väl. Blomdahl-Frej (1998 s. 25-28) menar att det här kan kallas för "det mellanmänniska". Hon betonar även att det inte handlar om det praktiska socialpedagogiska arbetet utan det mellanmänniska står för det som sker mellan människor i en relation. Relationen är genuin och parterna upplever en samhörighet där de inte behöver känna att de spelar en roll utan kan uttrycka sig fritt i vetskap om att de fortfarande kommer att stå varandra nära. Det mellanmänniska kan ses som en ganska diffus bild av relationen men det är en viktig aspekt med tanke på barn som placerats i familjehem och betydelsen av deras tidigare relationer.

8 DISKUSSION

I det här kapitlet har jag vidare diskuterat resultatet samt reflekterat över mitt val av metod och hur arbetsprocessen förlöpte. Slutligen har jag gett förslag på vidare forskning.

8.1 Resultatdiskussion

Min frågeställning var: Vad har barn som blivit placerade i familjehem för erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen? Även fast jag valt att belysa fyra lite bredare teman som barn och ungdomar tagit upp i de olika forskningarna är det individualiteten som ligger till grund för mitt arbete. Alla barn och ungdomar som placerats utom hemmet har olika erfarenheter och behöver således höras individuellt i varje fall. Jag anser att jag med det här arbetet har kunnat besvara frågan bra, men som sagt finns det nästan oändligt med svar på den här frågeställningen

I och med Raseborgs stad medverkan i LAPE-projektet som mera ska utgå från barn och familjers behov kan det här arbetet användas av både personal och andra vuxna som jobbar med barn som placerats utom hemmet. Som det framkom i resultatet kan det vara svårt att upprätthålla kontakt med biologiska föräldrar eller tidigare vårdnadshavare men genom att utgå från barnet eller den ungas önskan kan det i alla fall öka barnets känsla av delaktighet i processen. Det handlar om att ge barnet eller den unga verktygen för att hantera en i regel komplex kontakt eller relation till ursprungsfamiljen, det här arbetet kan ge en kunskapsgrund till att som vuxen förstå hur barn upplever en placering och familjemedlemmar på olika håll.

Jag vill slutligen poängtera att flera författare, t.ex. Höjer m.fl. (2012) tar upp mycket av det jag kommit fram till. Men jag har som studerande fått en ännu djupare insikt i ämnet och hoppas att även andra kan ta del av mitt arbete och lära sig något av det på samma sätt som jag gjort. Barns åsikter, erfarenheter och delaktighet kan inte framhävas nog och det är ett område personal och beslutsfattare behöver upplysas om än idag.

8.2 Metoddiskussion

Jag valde att göra en litteraturstudie och kan i efterhand konstatera att den här typen av studie var lämplig med tanke på det valda undersökningsområdet samt nivån på ett examensarbete. Det hade varit väldigt intressant att göra en intervjustudie men då jag under större delen av förra året befann mig i Norge hade det blivit svårt att genomföra en annan typ av studie då jag t.ex. inte kunde intervju någon i Finland. Å andra sidan kan det vara ganska otympligt att som främmande utomstående hålla intervjuer med barn och ungdomar som placerats utom hemmet. För att få tillförlitliga svar och vetenskaplig grund att hänvisa till kan det kräva att den som gör en intervju med ett barn eller ungdom även har en relation till hen.

Litteratursökningen gick smidigt och jag fick ganska snabbt en bild av vilken forskning som finns idag och vilka studier som lämpar sig för det här ämnesområdet. Jag gjorde en innehållsanalys och upplevde att jag i stort sett kunde genomföra en noggrann analys med tanke på att jag gjorde en allmän litteraturstudie som inte kräver en lika djup analys som

en systematisk litteraturstudie hade gjort. Även fast alla studier tar upp lite olika omständigheter fanns det en märkbar röd tråd och därmed kunde jag enkelt ta fram fyra teman som återkom i nästan all forskning. Det svåraste med analysen var sedan att fördela de mindre kategorierna enligt de fyra teman eftersom mycket av resultatet hänger samman och måste förstås som ett samspel med varandra.

Jag hade gärna velat hitta mera material där barnets eller ungdomens åsikt tydligt kommit fram, speciellt forskning i Norden. Det hade kanske gett mitt arbete en annan standard. Men jag är ändå nöjd med studien och resultatet då jag kunde utgå från elva vetenskapliga artiklar och därmed ta reda på barn och ungdomars erfarenheter av kontakt med ursprungsfamiljen.

8.3 Förslag till vidare forskning

Som tidigare nämnt finns det en del forskning kring barns erfarenheter av ursprungsfamiljen. Däremot tror jag att en större satsning på forskning inom Norden kunde göras. I och med LAPEs utveckling och fokus på ett mera barn- och familjeorienterat barnskydd i Finland är det viktigt att tillämpa arbetsmetoder och professionellt bemötande som baserar sig på vetenskaplig forskning.

De flesta barn och ungdomar vill gärna träffa sina biologiska föräldrar eller tidigare vårdnadshavare men forskning visar på att även om kontakten finns och möten är planerade så genomförs de inte, ofta på grund av att föräldrarna inte klarar av att fullfölja träffarna eller telefonsamtalen. Det här har en tydlig negativ effekt på barns psykiska välmående. Mera forskning kunde göras för att ta reda på varför möten mellan barn och biologiska föräldrar eller tidigare vårdnadshavare misslyckas samt vilket stöd som skulle behövas för att barn och föräldrar ska kunna uppleva genomförda och positiva träffar.

Det finns ändå mycket som tyder på att Finland hela tiden utvecklas inom det här området. T.ex. utbildningen och stödet som alla familjevårdare bör och får ta del av visar på att det finns en intention att förbättra familjevården samt stödja familjehemsföräldrar inte bara i sin roll som omsorgsgivare men även som stöttepelare till barnets och ursprungsfamiljens kontakt. Men det är alltså inget lätt uppdrag familjehemsföräldrar står in för. Därför kunde

det i Norden ännu mera forskas i hur familjevårdare kan stödja barnet i sin roll i de utmaningar som kommer med en placering utom hemmet.

8.4 Konklusion

I resultatet framgår det tydligt att barn har olika behov angående kontakten till ursprungsfamiljen men att många inte får sina behov tillgodosedda enligt barnen själva. Det här visar även tidigare forskning vilket kan tolkas som att både professionella och andra vuxna fortfarande står inför en del utvecklingspotential inom området. Det är de vuxna kring barnet som har ansvaret för att barns vilja kommer fram och så långt som möjligt uppfylls. Men det är inte alltid en lätt uppgift att förstå vad barn vill och behöver. Det kräver en del erfarenhet och kunskap men främst en genuin ambition från både professionella och andra vuxna som jobbar med barn att se barnet som en individ kapabel att ta beslut och komma med självständiga åsikter. Genom att skapa ett öppet klimat både i och utanför hemmet där barn och ungdomar upplever att de fritt kan uttrycka sig och sina känslor främjar vi även barnets chans till delaktighet och självbestämmanderätt.

9 KÄLLOR

- Aldgate, J., 2009, Living in Kinship Care: A Child-Centred View, *Adoption & Fostering*, volym 33, nr 3, s. 51-63
- Arbeiter, E. & Toros K., 2017, Participatory discourse: Engagement in the context of child protection assessment practices from the perspectives of child protection workers, parents and children. *Children and Youth Services Review*, volym 74, s. 17–27
- Arcada, *God vetenskaplig praxis i studier vid Arcada*. Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf Hämtad 5.10.2018
- Barnskyddslag 13.4.2007/417 Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#L10> Hämtad 6.2.2018
- Blomdahl-Frej, G. & Eriksson, B., 1998, *Social omsorg och socialpedagogik – filosofi, teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur AB, 166 s.
- Boyle, C., 2015, ‘What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?’ A systematic review. *Child & Family Social Work*, volym 22, s. 22–33
- Browne, D. & Moloney, A., 2002, ‘Contact Irregular’: a qualitative analysis of the impact of visiting patterns of natural parents on foster placements, *Child & Family Social Work*, volym 7, nr 1, s. 35-45
- Burgess, C., Rossvoll, F., Wallace, B., Brigid, D., 2010, ‘It’s just like another home, just another family, so it’s nae different’ Children’s voices in kinship care: a research study about the experience of children in kinship care in Scotland, *Child & Family Social Work*, volym 15, nr 3, s. 297-306
- Bäck-Wiklund, M. & Johansson, T., 2012, *Nätverksfamiljen, 2: a uppl.*, Stockholm: Natur & Kultur, 320 s.
- Cederlund, C. & Berglund, S-A., 2017, *Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete, 2: a uppl.*, Stockholm: Liber AB, 208 s.

- Eriksson, L., Markström, A-N., 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*, Lund: Studentlitteratur AB, 236 s.
- Erikson, L., Nilsson, G., Svensson, L., 2013, *Gemenskaper – Socialpedagogiska perspektiv*, Göteborg: Daidalos AB, 340 s.
- Familjevårdslag 20.3.2015/263 Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20150263> Hämtad 6.2.2018
- Forsberg, C. & Wengström, Y., 2013, *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, 3:e uppl., Stockholm: Natur & Kultur, 219 s.
- Fox A. & Berrick J., 2007, A Response to No One Ever Asked Us: A Review of Children's Experiences in Out-of-Home Care, *Child & Adolescent Social Work Journal*, volym 24, nr 1, s. 23–51
- Fredriksson, A. & Kakuli, A., 2011, *Ett annat hemma – om samhällets ansvar för placerade barn*, Mölnlycke: Gothia Förlag AB, 190 s.
- Friberg, F., 2012, *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 181 s.
- Giddens, A. & Sutton, P-W., 2014, *Sociologi*, 5:e uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 807 s.
- Hafstad, R. & Øvreeide, H., 2013, *Utvecklingsstöd - föräldrafokuserat arbete med barn*, Lund: Studentlitteratur AB, 387 s.
- Haight, W-L., Kagle-Donner, J., Black, J-E., 2003, Understanding and Supporting Parent-Child Relationships during Foster Care Visits: Attachment Theory and Research, *Social Work*, volym 48, nr 2, 195-207
- Hedin, L., 2014, A sense of belonging in a changeable everyday life – a follow-up study of young people in kinship, network and traditional foster families, *Child & Family Social Work*, volym 19, nr 2, s. 165–173
- Höjer, I., Sallnäs, M., Sjöblom, Y., 2012, *När samhället träder in – barn, föräldrar och social barnavård*, Lund: Studentlitteratur AB, 302 s.

- Höst, M., Regnell, B., Runeson, P., 2006, *Att genomföra examensarbete*, Lund: Studentlitteratur AB, 153 s.
- Jacobsen, D-I., 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring - Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2:a uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 327 s.
- Kiraly, M. & Humphreys, C., 2013, Perspectives from Young People about Family Contact in Kinship Care: “Don’t Push Us – Listen More”. *Australian Social Work*, volym 66, nr 3, s. 314–327
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S., 2017, *Statistikrapport Barnskydd 2016*, Institutet för hälsa och välfärd, 64 s. Tillgänglig: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135628/Tr43_17_LASU.pdf?sequence=3 Hämtad 7.2.2018
- Lag om privat socialservice 22.7.2011/922 Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110922> Hämtad 12.2.2018
- Lundström, T. & Sallnäs, M., 2012, Sibling contact among Swedish children in foster and residential care—Out of home care in a family service system, *Children and Youth Services Review*, volym 34, nr 2, s. 396-402
- Madsen, B., 2006, *Socialpedagogik – Integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: Studentlitteratur AB, 301 s.
- McWey, L-M., Acock, A., Porter, B-E., 2010, The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care. *Children and Youth Services Review*, volym 32, nr 10, s. 1338–1345
- Mitchell, M-B. & Kuczynski, L., 2010, Does anyone know what is going on? Examining children's lived experience of the transition into foster care, *Children and Youth Services Review*, volym 32, nr 3, s. 437-444
- Molin, M., Gustavsson, A., Hermansson, H-E., 2008, *Meningsskapande och delaktighet – om vår tids socialpedagogik*, Göteborg: Daidalos AB, 264 s.
- Neil, E., Beek, M., Schofield, G., 2003, Thinking about and Managing Contact in Permanent Placements: The Differences and Similarities between Adoptive Parents and

- Foster Carers. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, volym 8, nr 3, s. 401-418
- Neil, E., 2012, Making sense of adoption: Integration and differentiation from the perspective of adopted children in middle childhood. *Children and Youth Services Review*, volym 34, nr 2, s. 409-416
- Perhehoitoliitto, 2017. Tillgänglig: <https://www.perhehoitoliitto.fi/> Hämtad 1.3.2018
- Pipping, L., 2011, *Familjehemsboken – frågor, fakta och personliga berättelser*, Mölnlycke: Gothia Förlag AB, 135 s.
- Raseborgs stad. 2018, *Barn- och familjetjänster* Tillgänglig: <http://www.raseborg.fi/socialservice/barn-och-familjetjaenster/barnskydd> Hämtad 7.2.2018
- Rasmusson, B., 2006, *Barnperspektiv i den sociala barnvården. Forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för projekt Kunskapsbaserad socialtjänst*, Socialhögskolan, Lunds universitet. 120 s.
- Salas-Martínez, M-D., Fuentes, M-J., Bernedo, I-M., García-Martín, M-A., 2016, Contact visits between foster children and their birth family: the views of foster children, foster parents and social workers, *Child & Family Social Work*, volym 21, nr 4, s.473-483
- Sanchirico, A. & Jablonka, K., 2000, Keeping Foster Children Connected to Their Biological Parents: The Impact of Foster Parent Training and Support, *Child & Adolescent Social Work Journal*, volym 17, nr 3, s. 185-203
- Sands, R-G., Goldberg-Glen, R-S., Shin, H., 2009, The Voices of Grandchildren of Grandparent Caregivers: A Strengths-Resilience Perspective, *Child Welfare*, volym 88, nr 2, s. 25-45
- Social- och hälsovårdsministeriet 8.3.2016. *LAPE*. Tillgänglig: http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_FI-NAL_080316_SV.pdf/28fd4c38-a638-4017-b6be-bb121c44886a Hämtad: 20.12.2017

Socialvårdslag 30.12.2014/1301. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1982/19820710search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rdslagen> Hämtad 5.12.2017

Storø, J., 2013, *Practical social pedagogy – Theories, values and tools for working with children and young people*, The Policy Press, 151 s.

Taskinen, S., 2007, *Barnskyddslag – Tillämpningsguide*, Vaajakoski: Stakes, 134 s.

Bilaga 1. Litteratursökning

Databas	Sökord	Begränsningar	Antal träffar	Abstrakt lästa	Valda artiklar
Academic Search Elite (EBSCO)	children's perspectives or children in care AND family contact	2008-2018	107	12	6 (1)
Academic Search Elite (EBSCO)	kinship care AND children's experience	2008-2018	23	3	1
Academic Search Elite (EBSCO)	views of foster children AND extended family	2008-2018	76	6	3 (1)
Academic Search Elite (EBSCO)	views of foster children	2008-2018	32	5	2 (1)
Science Direct	children's experience AND foster care	2008-2018	1281	7	2 (1)
SAGE Journals	children's view AND kinship care	2008-2018	6132	4	1

Bilaga 2. Presentation av inkluderade artiklar

Författare, tidskrift, år	Artikel	Metod	Syfte	Resultat
Aldgate Jane Adoption & Fostering 2009	Living in Kinship Care: A Child-Centred View	Intervjustudie	Att undersöka barns uppfattningar om varför de är placerade med anhöriga samt deras syn på framtiden och socialarbetarens roll och uppgifter	Barn upplever både negativa och positiva utmaningar gällande placeringen med anhöriga. T.ex. upprätthållandet av kontakt med föräldrar och syskon, vardagen samt erfarenheter av skolan, vänner och aktiviteter
Boyle Caroline <i>Child & Family Social Work</i> 2015	‘What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care?’ A systematic review	Systematisk litteraturstudie	Att tillhandahålla beslutsfattare och socialarbetare material för att göra det lättare i beslutsfattandet kring långtidsplaceringar inom barnskyddet, med syftet att främja kontakterna mellan barnet och föräldrarna/andra viktiga personer för barnet (permanency planning)	Studien visade på att familjehem och biologiska föräldrar som hade ett positivt samarbete också gynnade barnen. För de barn som hade pågående kontakt med föräldrar som gör barnet illa resulterade det i sämre välmående och ambivalenta känslor kring båda familjer

<p>Burgess Cheryl, Rossvoll Froya, Wallace Bruce, Brigid Daniel</p> <p><i>Child & Family Social Work</i></p> <p>2010</p>	<p>‘It’s just like another home, just another family, so it’s not different’ Children’s voices in kinship care: a research study about the experience of children in kinship care in Scotland</p>	<p>Intervjustudie</p>	<p>Öka förståelsen av barns upplevelser av att bo med anhöriga samt dela forskningsresultat med lokala och nationella beslutsfattare</p>	<p>Majoriteten av deltagarna har positiva erfarenheter av att bo med anhöriga. De flesta upplever sig tillhöra den nya familjen och har ingen önskan att återförenas med sina föräldrar</p>
<p>Greenhow Sarah, Hackett Simon, Jones Christine, Meins Elizabeth</p> <p><i>Child Abuse Review</i></p> <p>2016</p>	<p>The Maintenance of Traditional and Technological Forms of Post-Adoption Contact</p>	<p>Intervjustudie</p>	<p>Att ta reda på barn och ungdomars erfarenheter av kontakt med sin biologiska familj via sociala medier samt det allmänna upprätthållandet av kontakt</p>	<p>Kontakt via sociala medier fungerar bra då barn och den biologiska familjen redan har en fungerande kontakt utanför sociala medier. Däremot finns det risk för att kontakten tar skada när den införs utan tidigare dialog eller bekantskap</p>
<p>Hedin, Lena</p> <p><i>Child & Family Social Work</i></p> <p>2014</p>	<p>A sense of belonging in a changeable everyday life – a follow-up study of young people in kinship, network, and traditional foster families</p>	<p>Intervjustudie (follow-up study)</p>	<p>Ta reda på ungdomars upplevelser av tillhörighet till familj, vänner och anhöriga samt hur det nära sociala nätverket sedan ett år tillbaka har påverkat</p>	<p>Majoriteten av ungdomar som bor med samma anhöriga eller familjehem som tidigare upplever att de tillhör både dem och den biologiska familjen, speciellt när familjerna har ett fungerande sam-</p>

			ungdomen i vardagslivet	arbete. Ungdomar i familjehem upplever att de har en starkare relation till familjemedlemmarna nu.
Kiraly, Meredith & Humphreys, Cathy <i>Australian Social Work</i> 2013	Perspectives from Young People about Family Contact in Kinship Care: "Don't Push Us – Listen More"	Blandad intervju- och enkätstudie	Att undersöka hur kontakten med familjen ser ut för barn i anhörigvård samt vilket stöd barn upplever att gynnar kontakten till familjen	Studien visade på att barn och ungdomar uttrycker en stark önskan att de hade mera kontroll över kontakten med familjen, inklusive annan närstående familj och släkt
Lundström, Tommy & Sallnäs, Marie <i>Children and Youth Services Review</i> 2012	Sibling contact among Swedish children in foster and residential care—Out of home care in a family service system	Intervjustudie	Att undersöka syskonkontakt i svensk familjevård och institutionsvård. Syftet är också att undersöka ett potentiellt samband mellan syskonkontakt och psykosomatiska symptom	Studien visar på ouppfylld önskan om syskonkontakt bland barn placerade i vård utom hemmet. Ca 40 % av barnen som intervjuades träffar knappt sina syskon en gång i månaden och nästan hälften av dem vill ha mera kontakt med syskon. Ju längre tid barn varit placerade i vård utom

				hemmet desto större är risken att bli utan syskonkontakt. Ju mer sällan barn får träffa sina syskon desto mera kontakt önskar de
Mitchell, Monique B & Kuczynski, Leon <i>Children and Youth Services Review</i> 2010	Does anyone know what is going on? Examining children's lived experience of the transition into foster care	Intervjustudie	Att ta reda på hur barn upplever den första tiden efter placering i familjehem samt identifiera barns uppfattningar om särskilda situationer i övergångsskedet	Undersökningen visade på att barns erfarenheter av att bli placerade i familjehem kan delas in i fem huvudsakliga moment; besked om en placering, själva flytten, anpassning till ett nytt hem, förlust av relationer och att skapa nya relationer
Neil, Elsbeth <i>Children and Youth Services Review</i> 2012	Making sense of adoption: Integration and differentiation from the perspective of adopted children in middle childhood	Intervjustudie	Att undersöka barns upplevelser av sina biologiska föräldrar och adoptivföräldrar samt ta reda på hur barn uppfattar adoption och vad det innebär	Majoriteten av barnen upplever sig tillhöra sin adoptivfamilj och uttrycker positiva känslor gentemot sina adoptivföräldrar. En fjärdedel av deltagarna reflekterar ännu inte över betydelsen av adoption. En fjärdedel upplever inte sin situation som komplicerad och hälften

				upplever svårhanterliga känslor kring förlust, sorg eller avvisning i och med relationen till sin biologiska familj
Salas Martínez María D, Fuentes María J, Bernedo Isabel M, García-Martín Miguel A. <i>Child & Family Social Work</i> 2016	Contact visits between foster children and their birth family: the views of foster children, foster parents and social workers	Enkätstudie	Att ta reda på utmärkande drag för familjeträffar samt undersöka barns upplevelser av emotionellt band mellan hen själv och sin biologiska förälder och familjehemsförälder	Större delen av deltagarna hade inte några träffar med den biologiska familjen och för en del blev träffarna ofta inte fullbordade. Många träffar blev klassade som bristfälliga. Familjehemsföräldrars evaluering av träffarna var mer negativa än både barnens och socialarbetarnas bedömning. Barn som upplevde bristfälliga möten med den biologiska familjen upplevde också mindre ömhet och mera kritik från föräldrarna

<p>Sands Roberta G., Goldberg- Glen Robin S., Shin Heajong <i>Child Welfare</i> 2009</p>	<p>The Voices of Grandchildren of Grandparent Care- givers: A Strengths- Resilience Perspec- tive</p>	<p>Intervjustudie (follow-up study)</p>	<p>Redogöra för hur barn som blivit omhänder- tagna av en far-eller morförälder uppfattar sina föräldrar respek- tive far-och morför- äldrar.</p>	<p>Resultatet av intervju- erna visade på att bar- nen mestadels upplevde sig ha goda relationer till sina far-och morför- äldrar. En del barn ut- tryckte mycket besvi- kelse gentemot föräld- rar</p>
--	---	---	---	---

Bilaga 3. Presentation av exkluderade artiklar

Författare, tidsskrift, år	Artikel	Orsak till exkludering
Baker Amy J.L, Creegan Alyssa, Quinones Alexa, Rozelle Laura <i>Children and Youth Services Review</i> 2016	Foster children's views of their birth parents: A review of the literature	Andrahandskälla
Kiraly, Meredith & Humphreys, Cathy <i>Australian Social Work</i> 2013	Family Contact for Children in Kinship Care: A Literature Review	Andrahandskälla
Kiraly, Meredith & Humphreys, Cathy <i>Child & Family Social Work</i> 2015	A tangled web: parental contact with children in kinship care	Fokuserar inte på barnens perspektiv (föräldrarnas perspektiv)
Mitchell Monique B, Kuczynski Leon, Tubbs Carolyn Y, Ross Christopher <i>Child & Family Social Work</i> 2010	We care about care: advice by children in care for children in care, foster parents and child welfare workers about the transition into foster care	Endast fokus på händelseförloppet i placeringskedet